

Hibru I Sulat di Dad To Hibru

Kafaglabat gablà di sulat di dad to Hibru

Landè gmadè ku simto smulat i sulat ani. Kabay gadè i dad to i gusmulat dun, dunan i dad to Dyu tafaglut di ku Dyisas Krayst.

Na di bang ksulat i sulat ani, too sasè kaflayam i dad to faglut, na dademe fnati mdà di kafaglutla di ku Dyisas. Na dademe dad to Dyu tafaglut, fan ale tmagak i kafaglutla na samfulê di muna fnaglutla, du là ale gmagan tmayud i kaflayam mdà di dad demela Dyu là faglut.

Taman i sulat libru Hibru ani gfebe di dad to Dyu faglut ku Dyisas, du fye tangal i nawala, na tamdò di dale i too glut fnaglut, dunan Dyisas, ise i dale fnaglut dunan i kimenla dad flalò. Dini gumitela kibò Dyisas smikof i fnaglut i dad Dyu, fagu di sangal dsù i gamwè dad salà, dunan dsuan i kton di kfatin di krus, na di kfatin landè nan gukmamu i dademe dsù i dad to. Na i smulat i libru ani tmulen dale i kdee lalòla di muna alò alung i nimò Krayst di dale fagu di kfatin, ktékan, na kasfuléan di langit. Na Dyisas Krayst, Tingà Dwata, kenen mdatah fa di kdee.

I kafgadè Dwata i tnaluwan fagu di ku Dyisas

¹ Di muna fa, dee dulê na dee kibò Dwata fgadè i tnaluwan di dad gutambulito Dyu fagu di dad tugadan.

² Kabay di fulé ani fgadè Dwata i tnaluan di gito fagu di Tingaan Dyisas Krayst. Na fagu di kenen, mgimò Dwata i kdee na kenen gumlén dun.

³ Na teenito di kenen i bong kneng i kafye Dwata, du salngad kenen di Dwata. Na fagu di bong eneg i taluan nagotan i kdee tamgimoan. Na di kafalwaan gito di dad salaito fagu di kfaloh i litean, samfulê kenen di langit, na sudeng gsen di kwanan Dwata i Harì Too Mdatah.

I Tingà Dwata mdatah fa di dad kasaligan

⁴ Taman mbaling kenen mdatah fa di dad kasaligan Dwata. Na du dnagit Dwata Dyisas Tingaan, fgadean na Dyisas mdatah fa di dad kasaligan.

⁵ Du là lmen gman Dwata di satu kasaliganan, “Ge tingàgu,

na di duh ani fgadègu agu i maam.”*

Na là lmen gman Dwata di kasaliganan, “Ge i tingàgu,

na di duh ani tafdatahta ge du tafgadègu agu i maam.”

⁶ Na lêman, di tafan kdek Dwata i tingaan, i too mdatah di kdee dini di tah tanà, manan gablà di kenen, manan,

“Fye ku too mangamfù i kdee dad kasaligangu di kenen.”

⁷ Kabay i gman Dwata gablà di kasaliganan, manan,

“Dekam i nus fgadè i knayeam salngad i kasaligangan;

na i lifoh na silà nimoam dad saligam.”†

⁸ Kabay ani gman Dwata gablà di Tingaan, manan, “Ge Dwata, na i kagotam kel di landè sen,

---

* ^{1:5} Salmo 2:7   † ^{1:7} Salmo 104:4

na i kagotam too matlu.

9 I knayeam i matlu nimò, na i knangam i sasè nimò,

taman agu Dwata, dunan Dwatam, fdatahta
ge mdatah fa di dad demem,
na blégu ge bong klehew.”[‡]

10 Na manan fa di Tingaan, manan,

“Amu, di katbuan, ge sa mimò i tanà ani,
na mdà di kmalam nimoam i langit na kdee
mnè ditù.

11 Na balù di fulé duh i tanà na langit mbaling ale
landè, bay ge fadlug fa kel di landè sen,
na i tanà na langit salngad i klaweh malmo ku
talabi.

12 Gambet i saul maglulun, nlulunam kadang i
langit na tanà,
na tanlasam ale.

Kabay ge là mgili,
bay mto ge kel di landè sen.”

13 Là lmen man Dwata di satu kasaliganan,
“Fagotgu ge i kdee, taman sudeng ge dini gsen
di kwanangu,

na teenam kadang i kagfisangu dad dmuen ge,
na i kafkahgu dale di dungan i falel bliam.”[§]

14 Taman, gablà di dad kasaligan, alò ale lifan
Dwata. Na laito ale fakay teen, bay dekan ale,
du fye tmabeng gito dad faglut i gumlé Dwata i
kagalwà mdà di kaflayam landè gusenan.

2

I kafye kagalwà

[‡] **1:9** Salmo 45:6, 7   [§] **1:13** Salmo 110:1

¹ Na taman, du Tingà Dwata mdatah di kdee, tooito fkah di nawaito i gatdò di gito gablè di kenen, du fye laito gasyat di kaglut.

² I flalò blé Dwata di muna fa fagu di dad kasaliganan, gadeito too glut tdò Dwata, du kdee dad to mlafà dun, fanlayam Dwata du balas di sasè nimòla.

³ Salngad én sa gito, gadeito ku là ito flinge na mimen i gatdò di gito gablè di kafye kagalwaito di kaflayam landè sen, nun kaflayamito gambet i dad to muna. I Amuito Dyisas, kenen i tnanin tmulen gablè di kaglwà, na i dad to mlinge dun, fgadèla di gito too glut i kaklingela mdà di ku Dyisas.

⁴ Na Dwata gal fite di gito too glut i fgadèla ani fagu di nimoan dee bung tnikeng fagu di kgal i tulusan. Na kenen i mlé dee bung gnagan di dad faglut fdu di Mtiu Tulusan mdà di kenen knayè.

I kaglwà mdà di ku Krayst Dyisas

⁵ Na gablè di falami banwe fatlagad Dwata di fulé duh, là sa malék Dwata i dad kasaliganan du fagotan dun,

⁶ bay nun to mangman di Tnalù Dwata, manan, “Gamsalek agu i ktogu ku tan i duenam gal faldam i dad to,

na tan i duenam mifat dale, du alò to?

⁷ Kabay taodataham i dad to fan salngad di kdatah i dad kasaliganam di langit,

na tagablém di dale i bong kdatah na afè salngad i hari,

⁸ na tafagotam dale kdee mgimoam.”*

---

* **2:8** Salmo 8:4-6

Na du gman Dwata tafagotan dad to i kdee, gadeito nun duh kadang landè là fagot Dwata dale. Kabay ani, gadeito là fa fagot Dwata i dad to i kdee.

9 Kabay knean fbaling Dyisas to, na mdanà kenen flo di dad kasaligan, du fye mdà di bong kakdo Dwata gito, mati kenen tlas i kdee dad to. Na mdà di kaflayam gnagun di kfatin, tabanlé Dwata kenen bong kdatah na afè.

10 Tamgimò Dwata i kdee di langit na kdee di tah tanà, na kenen magot i kdee, du fye slame gudmayen kenen. Taman, gablà ku fagun Dyisas di kaflayam, du fye nun dee dad to mbaling dad ngaan, na glalòla Dyisas ditù di langit. Du fagu di kaflayaman landè gukulangan na mbaling kenen To Malak i dad to di gugalwàla di kaflayam landè gusenan.

11 Gito dad gamsalà tatanlu Dyisas. Kenen na gito nun alò satu Maito. Taman balù mdatah kenen là myà dmagit gito dad flanekan.

12 Du tagmanan di Dwata,
“Na tulengu di dad togu i kafye mgimoam,
na dnayenta ge déén di kastifun i kdee dad
tom.”[†]

13 Na lêman, manan,
“Too agu smalig di ge Dwata.”

Na manan fa,
“Dini agu, na dmeme agu i dad ngaam fifatam
deg.”

Ani man Dyisas.

14 Du gito dad ngà Dwata alò ito to, taman Dyisas fbaling to, du fye mati kenen duenan gito, du fagu di kfatin fnisanan Satanas i gumdà i fati.

[†] **2:12** Salmo 22:22

¹⁵ Na falwaan ito di klikoito i fati i gumgikatito kloito mto.

¹⁶ Taman gadeito ise dad kasaligan i tnabeng Dyisas, bay i tnabengan dunan gito dad bel Abraham.

¹⁷ Taman landè dademe kibò Dyisas ku laan mbaling gambet gito dad flanekan, du fye gnagun ku tan i gito gnagu, du fye mbalingkenen mdatah baito di muna Dwata i too kamdo gito, i too gsalig di nimò Dwata, du fye nlifet Dwata dad salà i dad to di kenen.

¹⁸ Na du tagnagu Dyisas i bong kaflayam du mdà di bong tilew, gadean i kiboan tmabeng gito di dad tilew kel di gito.

3

I kdatah Dyisas di ku Mosis

¹ Na taman dad flanekgu di kafaglut, du gamu tanalék Dwata i mnè di safédan di langit di fulé duh, tooyu fandam Dyisas, du kenen sa dek Dwata salu di tah tanà ani, du fye mbalingkenen mdatah baito di kafaglutito.

² Too mimen Dyisas Dwata di kdee fimoan kenen gambet i kimen Mosis di kifatan i dad to Dwata.

³ Kabay di fandam Dwata mdatah fa Dyisas di ku Mosis salngad i kdatah to mimò i gumnè di gumnè i nimoan.

⁴ Hae, gadeito ku nun gumnè, nun to mimò dun, na i mimò i kdee dunan Dwata.

⁵ Na Mosis, too kenen mimen Dwata di kifatan i dad ton, du salig Dwata. Èn nimoan tulenan di dad to i kaglut i man Dwata di kenen.

6 Kabay Dyisas Krayst ise alò salig Dwata, bay Tingaan. Na too kenen mimen Dwata di kifatan i dad to Dwata, na gito i dad ton ku fadlug ito di kafaglutito di ku Dyisas, na ku là ito myà tmulen gablà di fatanito di kasfuléan.

I kafaftud Dwata i dad ton

7 Na taman too ito mimen i fngewe i Mtiu Tulus fsulatan, manan,
“E gamu, toogu fanlinge i man Dwata di gamu di duh ani,

8 na nangyu fgal i uluyu,
salngad di mgimò i dad gutambulyu di knangla Dwata*

klola tmilew kenen di knèla di banwe gulandè to.”

9 Du gman Dwata manan,
“Klo fat falò fali balù tateen dad gutambulyu dee too fye mgimògu di dale,
knean tnilewla agu, du neyela ku tan kaf-tahàgu i nawagu di landè ksaligla deg.

10 Taman, too agu flabè dale,
na mangu, ‘Ale i dad to fasyat i nawala,
là ale mayè mimen i dad knayègu.’

11 Taman du too agu flabè nun fakanggu, mangu,
‘I dad to ani, là ale sa gfusuk di banwe gufaftudgu dale.’ ”†

12 Taman dad flanekgu, too gamufafye, du fye landè di gamu nun sasè fandam i là mayè mimen Dwata i gamgebe gamu di ktagakyu Dwata i too mto.

13 Kabay ani, du fye landè di gamu mafgaw i salà na mbaling mgal ulu, i balingyu nimò, satgal gamu

* **3:8** Salmo 95:7-8   † **3:11** Salmo 95:11

nawa klit i duh di nun gdè bangyu mlinge i talù Dwata.

¹⁴ Du ku tooito smalig di Dwata garget i tnanin ksaligitò di kenen, kel di gusen i kneito di tah tanà, nun alelito di kdee nfun Krayst Dyisas.

¹⁵ Lémangu nulit i man i Mtiu Tulus, manan,
“E gamu, tooyu fanlinge i man Dwata di gamu di
duh ani,
na nangyu fgal i uluyu
salngad di mgimò i dad to gutambulyu di
knangla Dwata.”[‡]

¹⁶ Simto kè i dad to balù tamlinge ale i talù Dwata, bay knean, too mnang nawala dun? Gadeito i dad to ani dad bel Israél di kebe Mosis dale lamwà di banwe Idyif.

¹⁷ Na simto kè i fanlabè Dwata klo fat falò fali? Dunan lêman i dad bel Israél. Na du too ale gamsalà fanlayam ale Dwata, na di kfatila gile i lawehla di tanà ditù di banwe gulandè to.

¹⁸ Na simto kè i dad to igman Dwata di fakangan i là ale g fusuk di banwe gufaftudan dale? Dad to bel Israél sa lêman i là mimen Dwata.

¹⁹ Taman i gugamlabatito là ale g fusuk di banwe gufaftud Dwata dale, du là ale mayè faglut na smalig di kenen.

4

Nun gufaftud Dwata i dad to faglut di kenen

¹ Kabay balù én, là sa mgili i fakang Dwata, du nun dad to fakay fusuk di banwe gufaftudan dale. Taman tooito fafye, du fye landè balù satu di gito là gafat di guftud blé Dwata di gito.

[‡] **3:15** Salmo 95:7-8

2 Du gito, talingeito sa i Fye Tulen gablà ku Dyisas salngad kaklinge i dad gutambulito. Kabay landè gukmamu i kaklingela dun, du làla sa fnaglut.

3 Gito dad faglut di Dwata gfusuk di guftud tagaan i dad ton. Kabay du i faflabè i dad gutambulito Dwata, du là ale faglut di kenen, ani duenan toon fakang, manan,

“I dad to ani, talà ale gfusuk di banwe gufaftudgu moon dale.”*

Kabay ise ku én duenla là gfusuk, du là fatlagad Dwata i guftud ani, du i guftud ani tafala fatlagad Dwata di dad ton di katbù i kimoan i banwe.

4 Du fanngen i kdee nimoan kel di nam duh, na gablà di gfitun duh, nun gsulat di Tnalù Dwata, manan,

“Na di kakel i gfitun duh ftud Dwata, du tafnge sa i kdee mgimoan.”†

5 Na lêman gman Dwata gablà di guftud ani, manan, “Là ale gfusuk di gufaftudgu dale.”

6 Taman gadeito i dad to di muna fa, i tnanin mlinge i Fye Tulen gablà di guftud ani, là ale fufusuk Dwata ditù, du là ale faglut di kenen. Kabay gadeito nun dad to faloh Dwata fusuk.

7 Gadeito glut ani du nun fa duh blé Dwata i fakay fusuk i dad to di gufaftudan. Du dee fali takubu kafnge dad muna to là dmawat dun, fsulat Dwata ku Dabid, manan,

“E gamu, tooyu fanlinge i man Dwata di gamu di
duh ani,
na nangyu fgal i uluyu.”‡

* **4:3** Salmo 95:11   † **4:4** Dyénisis 2:2   ‡ **4:7** Salmo 95:7-8

⁸ Na di kfati Mosis, Dyaswa mebe i dad to di banwe fakang Dwata di dale. Kabay ise ku én guftud i gman Dwata ani, du mlo nan kakubu ani, na lêman man Dwata nun duh kadang nun dad to gumlén guftud i tagaan dale.

⁹ Kabay là sa fa kel i duh ani, bay nun duh kadang gfusuk ito dad to Dwata di gufaftudan gito.

¹⁰ Du ku simto faftud Dwata, tatlag i nimoan salngad Dwata kafnge i nimoan ftud kenen.

¹¹ Na taman tooito fangal i kafaglutito di kenen, du fye gfusuk ito di guftud blé Dwata di gito. Nangito gambet i dad muna to là faglut, ken là ito gfusuk di guftud én.

¹² Na tooito fafye, du too nun eneg i Tnalù Dwata, du gfiten ku tan mnè di fandamito na ku tan knayè nawaito. Na i Tnalù Dwata flingengu di sundang, du too gamban, mdatah fa di kagban i sundang sbalà gban, du balù gagan dugsang i sundang di laweh na fiten ku tan i mnè di lam, bay mdatah fa i Tnalù Dwata, du gmagan fgadè ku tan too mnè di fandamito, na tan knayè nawaito, na dad nimoito.

¹³ Landè balù satu di kdee mgimò Dwata di tah tanà gbuni di kenen, teenan i kdee, na di kenen gutmimelito i kdee mgimoito.

Dyisas Gumdatah di dad bà di Dwata

¹⁴ Taman du nun too mdatah baito tasalu di langit di Dwata, dunan Dyisas i Tingaan, too ito fgal di kafaglutito di kenen.

¹⁵ Du i mdatah baito di Dwata, toon glabat ku tan i gumlungayito, du tanagun i kdee dad tilew i gnaguito. Kabay kenen alò i là lmen gamsalà.

16 Taman du tanun mdatah baito di Dwata, nang ito gdè salu di kenen fagu di kdosalito du dnawatan ito. Hae, toon ito kando na tnabengan ito ku nun tilew gito.

5

Ikakdo Dyisas i too mdatah baito

1 I kdee mdatah bà di Dwata déén di gumangamfù dad Dyu tamgalék mdà di dale, du ale sa mlé di Dwata i dad dsù i dad to di Dwata, du fye magwè dad salàla.

2 Na i mdatah bà di Dwata alò to, na gamsalà kenen, taman nun ktahà i nawan di dad demen to gamsalà i là gmadè i salàla.

3 Na ise sa alò ku i salà i dad to i gumdaan mlé dsù di Dwata, bay i kenen salà, du lê kenen sa i to gamsalà.

4 Landè to tatì nalékan i kton mgimò mdatah bà di Dwata, bay Dwata alò malék gambet kalékan ku Aron.

5 Gambet én ku Dyisas Kryst. Laan sa fdatah na nalék i kton du mgimò mdatah bà di Dwata, bay Dwata malék kenen di kangmanan di kenen, manan,

“Ge i tingàgu,

na di duh ani tafdatahta ge, du tafgadègu agu
i maam.”*

6 Na nun lêman man Dwata di Tnaluan, manan, “Tanalékta ge du mbaling bà i dad togu di deg, kel
di landè sen,
salngad ku Harì Mélkisidék i bà di deg di muna
fa.”†

* **5:5** Salmo 2:7   † **5:6** Salmo 110:1

7 Di knè fa Dyisas dini di tah tanà, too dmasal di Dwata, na too mlanu, na tamdak i lwakan di laman dmasal, du alò Dwata gmagan falwà kenen mdà di fatin. Na du toon fdanà i kton di knayè Dwata, linge Dwata i dasalan.

8 Na balù kenen Tingà Dwata, knean fagu di dad kaflayam gnagun, ganbetan ku tan ulê i kimen i knayè Dwata.

9 Na di kafngen mimò i kdee fimò Dwata kenen, mbaling kenen i gumdà i kagalwà i kdee dad to mimen kenen, du fye nun nawala landè sen.

10 Na tanalék Dwata kenen du mgimò mdatah bà di kenen, salngad ku Mélkisidék i bà di kenen di muna fa.

I dad ngà fa di kafaglut

11 Too dee fa moon kayègu tdò di gamu gablà di ku Mélkisidék na Dyisas i dad bà di Dwata, bay too malima mubad di gamu, du malima gamu gamlabat.

12 Tamlo fnaglutyu Dyisas. Taman gablà gamu moon mgimò dad to tamdò. Kabay tan i kibòyu tamdò, du nun fa kamuyu to tamdò gamu lêman i dad là mngalam tdò di Tnalù Dwata. Gambet gamu i dad ngà fadlug tmutù i là fa fulung kmaan i knaan.

13 Di tingà ito fa alò ito tmutù. Salngad én i to alò gamlabat i tdò là mngalam, du laan glabat gusahal i fye na i sasè.

14 Kabay di ktua ito fakay ito kmaan i knaan, dunan glabatito i mngalam tdò na gadeito i gusa-hal i fye na i sasè.

6*Fadlug ito di mngalam tdò i gudmalil i kafagluttito*

¹ Taman dad flanekgu, tamlo i kagbetito i dad muna tdò là mngalam gatdò di gito gablà ku Krayst. Na ani, too ito fadlug di kagbetito i dad mngalam tdò gablà di kenen i too gudmalil i kafagluttito. Nangito fsen i nawaito gambet i dad tdò taganbetito di muna gablà di ktagakito i dad nimò landè gukmamu na gablà di kafaglut di Dwata.

² Na nangito fadlug sansulit ganbet gablà di kafbunyag, na i kafkah dad kmalito di ulu i satu to du mni fye mdà di Dwata, na di kték i dad mati kadang satu duh, na gablà di kukum Dwata i kdee dad to di fulé duh.

³ Kabay ku faloh Dwata, too ito fadlug di kagbetito i dad mngalam tdò.

⁴ Kaflingengu dun, ku nun dad to faglabat Dwata di nawala na gamlabat ale i kafye gablé di gito mdà di langit, na tanun alella di Mtui Tulus,

⁵ na gadèla i dad fye i tdò Dwata, na gadèla gablà di dad tnikeng tamgimò na nimò kadang di fulé duh fagu di kgal tulus Dwata,

⁶ bay ku knagolla kdee ani, talandè kibòla msal na samfulê lêman di Dwata, du fagu di knangla Tingà Dwata, sadi nlangsangla kenen lêman di krus, na tnamfulàla kenen di muna i dad to.

⁷ I dad to i guflingengu dun di satu nligo nun ulen. Na fye tmabò na lamnok i fule déén, na là mlo too nun gukmamu i mfunan, du nun kafye gdawat i nligo ani mdà di Dwata.

⁸ Kabay ku én alò tmabò na lamnok di nligo, mgange, banal, na dademe sabat, landè gukmamu nligo ani, na là mlo snakuf i mfunan.

⁹ Dad flanekgu kanbonggu nawa, balù ani mangu, gadègu là gamu gambet i dad to én. Du gadègu nun fye bungeyu i bunge nimò i dad to tafalwà Dwata di dad salàla.

¹⁰ Na Dwata too matlu, na taman toogu fnaglut na laan glifet i kdee fye mgimòyu, na i kalbong nawayu kenen fagu di tooyu ktabeng i dad demeyu faglut mdà fa di muna na kel i ani.

¹¹ Na i kayèmi moon, ku kat satu gamu, too fadlug di ayèyu fatan i kasfulê Dyisas, du fye gdohò i kdee fatanyu.

¹² Là gami mayè ku là gamu mayè mimen Dwata, bay kayèmi ku lalòyu moon i dad to gammadawat i kdee fakang Dwata di dale, du too ale gamtayud di kafaglutla di kenen.

Ikdohò Dwata i fakangan

¹³ Di kfakang Dwata di ku Abraham, smafà i toon dnohò i fakangan. Na du too glut, landè dademe mdatah di kenen, taman smafà fagu di kton.

¹⁴ Na manan di ku Abraham, manan, “Fakanggu ge too nun kafye bléta ge, na toogu fdee dad belam.”

¹⁵ Na i fakang Dwata ku Abraham ani too gdohò, du too gamtayud Abraham fatan i kagdohoan.

¹⁶ Ku smafà i satu to, én tgal i safaan, dunan i katlon dagit Dwata, i mdatah fa di kenen. Na ku ani nimoan di ksusay, i dad to déén faglut i manan.

17 Na nimò Dwata i safà, du én i snafaan toon dnohò i fakangan, du kayean fite di dad to dmawat i fakangan là sa mgili i tagnè fandaman.

18 Ifakang Dwata na safaan là sa mgili, du Dwata là sa gamtulen kakakéng. Taman gito dad tasalu di Dwata, du flidung ito di kenen, tatoo nun ayè nawaito tmayud fatan i kdee fye tafakangan di gito.

19-20 Na too nun imen nawaito too dnohò Dwata fakangan, du kenen sa gusmaligito. Na Dyisas, muna di gito salu di langit, na mbaling kenen mdataah baito di Dwata landè gusenan salngad ku Mélkisidék.

7

Mélkisidék i bà di Dwata di muna fa

1 Na Mélkisidék ani kenen i harì di banwe Salém, na satu bà di Gumdatahito Dwata. Satu duh sfati ale Abraham na dad harì, na fisanan ale. Na di kuléan, smitong Mélkisidék kenen, na mni kenen kafye di Dwata ku Abraham.

2 Na blé Abraham ku Mélkisidék i gasfalò i kdee gwean di kasfati. Na gumtatek i dagit Mélkisidék, dunan harì too tlu, na du kenen harì di banwe Salém, satu gumtatek i dagitan, dunan harì i gumdà ktanak nawa.

3 Landè gugmadè ku simto i maan ku demen yéan ku demen dad gutambulan. Na landè gugmadè gablà di ksutan ku demen i kfatin, du landè gsulat gablà di kdee ani. Taman gambet kenen di Tingà Dwata, du kenen bà di Dwata landè gusenan.

4 Du ku fandamito Mélkisidék, gadeito mdatah kenen, du balù i gutambulito Abraham, blén ku Mélkisidék i gasfalò i kdee gwean di kasfati.

5 Na gablà di dad bà i dad Dyu, i dad bel Libay, ale bel Abraham. Na i flalò mdà di ku Mosis, mdek dale dmawat i gasfalò di dad knun i dad demela Dyu, balù slame ale bel Abraham.

6 Na balù Mélkisidék ani ise bel Libay, bay gamdawat i gasfalò di knun Abraham. Na mni kenen kafye di Dwata ku Abraham, i gumakang Dwata.

7 Na kdeeito gmadè i to mlé kafye di demen to fagu di kafnin di Dwata, mdatah fa kenen di to gumlén kafye.

8 Na gablà di dad bà di Dwata mdà di bel Libay gal ale mati. Kabay Mélkisidék i gamdawat i gasfalò di knun Abraham sadì mto fa, du én i kaglabatito mdà di Tnalù Dwata.

9 Na too glut, Libay gamdawat i gasfalò, bay mlé kenen i gasfaloan di ku Mélkisidék fagu di kablé Abraham i gasfalò di knunan.

10 Du balù là fa to Libay di kablé Abraham i gasfalò di ku Mélkisidék di kagsitongan kenen, bay salngad i mlé kenen, du bel kenen Abraham.

11 Na di kablé Dwata i dad flalò di dad bel Israél, nimoan dad bel Libay dad baito di kenen. Na kaflingenta dun, ku ale i gmagan fatlu i dad to fagu di kaflalòla i dad flalò Dwata landè kamu Dwata mdek satu bà gambet ku Mélkisidék du tlas i dad bà gambet ku Aron i bel Libay.

12 Na di katlas i dad bà là fakay ku là tanlas i flalò lalòla.

13-14 Na gablà di Amuito Dyisas, i bà di Dwata tlas i muna dad bà gadeito ise kenen mdà di bel

Libay, du mdà kenen di bel Dyuda. Na di kdee bel Dyuda alò kenen mgimò bà di Dwata. Hae, du Mosis landè gmanan ku nun dad bà mdà di bel Dyuda.

Nun fa bà di Dwata salngad ku Mélkisidék

15 Na gadeito di katlas i dad bà mdà di bel Libay, i flalò matlas, du tanun satu bà salngad ku Mélkisidék.

16 Na i falami bà ani, mgimò kenen bà ise ku fagu di dad urdin di tah tanà ani, bay mgimò kenen bà fagu di eneg i nawan landè gusenan.

17 Too glut ani, du tafsulat Dwata gablà ani, manan,

“Tanalékta ge du mbaling bà i dad togu di deg kel
di landè sen,
salngad di ku Harì Mélkisidék i bà di deg di
muna.”*

18 Na taman i muna flalò tatanlas Dwata, du
landè gukmamu, na là gamtabeng i dad to,

19 du fagu di flalò fdu di ku Mosis landè to
mbaling matlu di kite Dwata. Kabay ani, tagablé
Dwata gito i fye fa dalan i fakayito too gusmalig.
Na fagu di dalan ani fakay ito fdadong di Dwata.

20 Na là alò ani, du di kalék Dwata ku Dyisas i bà
di kenen nun fakangan di kenen. Kabay di kalékan
i dad bel Libay dad bà, landè sa fakangan di dale.

21 Kabay nun fakang Dwata di ku Dyisas fsula-
tan di Tnaluan, manan,
“Tamakang Dwata i Amu,
na laan nawì i fakangan, manan,

* **7:17** Salmo 110:4

‘Tanalékta ge du mbaling bà i dad togu di deg kel
di landè sen.’ ”[†]

22 Na du ani sa fakang Dwata di ku Dyisas,
tagadeito i falami dalan mgimò Dwata fagu di
ku Dyisas, too mdataah fa di muna dalan salu di
kenen.

23 Na là alò ani, du i dad bà di Dwata i bel Libay
dee ale, du ku mati satu nun lêman tlasan.

24 Kabay Dyisas mahal, du mto sa kenen kel di
landè sen. Na du kenen bà landè gusenan, là
matlas i nimoan.

25 Na du ani kagkah Dyisas, balù kilen gaganan
falwà i dad to salu di Dwata fagu di kenen, du mto
kenen landè gusenan, na kenen baito di Dwata.

26 Taman Dyisas i mdataah baito di Dwata, na
too nun gukmamuito kenen, du too kenen gmagan
tmabeng gito, du too landè salaan, na laan gsalà.
Na laan gambet i dad to, du ale gamsalà. Na kenen
fdataah Dwata di kdee di langit.

27 I dademe bà di Dwata là fakay ku là ale damsù
di Dwata klit i duh, du fye funa nlifet Dwata dale
salà, na kafnge én, dad salà i dad to. Na i nimò
Dyisas nun gumahalan. Du landè salaan, i dsuan
di Dwata i gufalwaan i dad to di dad salàla, alò sulê.
Na talandè gukmamu ku sansulit i nimoan ani, du
én sa dsuan i kton.

28 I muna dad mdataah bà di Dwata, mgalék
fagu di flalò fdu di ku Mosis tatì ale alò to, na
gal nun gukulangla. Kabay di fulé ani dnohò
Dwata i fakangan tangalan fagu di safà, na nalékan
Tingaan Dyisas i landè gukulang, du mgimò bà di
kenen kel di atuan landè sen.

[†] **7:21** Salmo 110:4

8*Dyisas i mdatah bà di Dwata**(Éksodus 19:5-6; 20:1-17)*

¹ Na ani gumtatek kdee manmi gine, tanun mdatah baito di Dwata i tasudeng di gsen kwanan Dwata i Harì Too Mdatah di langit dunan Dyisas.

² I nimò Dyisas nimò i mdatah bà déén di muna Dwata di too glut gumangamfù di langit ise ku to mimò dun, bay Amuito Dwata.

³ I kfagu i mdatah bà di Dwata di tah tanà ale mgalék du mlé di Dwata, na damsù di kenen. Taman salngad én i baito, là fakay ku landè blén di Dwata.

⁴ Balù ku dini fa Dyisas di tah tanà, ise kenen bà di Dwata, du i dad bà di Dwata di tah tanà, i mlé di Dwata fagu fa di flalò mdà di ku Mosis.

⁵ Na déén gumimò i dad bà di gumangamfù di Dwata. Na gumangamfù ani tatì alò guflingen i too glut gumangamfù ditù di banwe di langit. Too glut ani, du di fan kafdak Mosis gumangamfùla, dek Dwata, manan,

“Toom neye di kimoam i gumangamfù, én laloam kdee fiteta ge ditù di bulul.” Ani man Dwata.

⁶ Kabay i nimò Dyisas Krayst too mdatah fa di dad bà di Dwata di tah tanà ani. I falami dalan mdà di ku Dyisas i smafye gito di Dwata, mdatah fa di muna dalan, du i falami dalan ani gagin di too fye fakang Dwata di gito. I fulé fakang Dwata di gito mdatah fa di muna fakangan.

⁷ Du ku là kulang i muna dalan là tanlas dun.

⁸ Kabay tanlas Dwata falami, du di kiten kulang i nimò i dad to Israél, du là ale mayè mimen i muna dalan. Na én duen man Amuito Dwata, manan, “Ani i mangu di dad to Israél,

na di dad bel Dyuda,
nun duh kadang

fgadègu gamu i falami dalan salu di deg.

⁹ Falami dalan ani là gambet
i fgadègu di dad gutambulla
di kebegu dale

lamwà di banwe Idyif,
du là ale fadlug mlalò i dalan fgadègu di dale,
na én duengu fbayà dale, agu i Amu, na ani i
mangu di dale.*

¹⁰ Na lêman mangu di dale gablà di falami dalan.

Ku kel kadang i duh i gmangu di dale,
fkahgu i dad tdògu di lam i fandamla,
na di nawala.

Na di bang én agu mbaling Dwatala,
na ale mbaling dad togu.

¹¹ Na kakel i duh én, landè gukmamu kasatdò kat
satu dale gablà di deg,

na landè gukmamu i to fgadè ku simto agu,
du i kdee kadang gmadè deg,

mdà di mdanà to kel di mdatah to.

¹² Na làgu fandam i dad salàla,
du tanlifetgu i dad sasè nimòla.” Ani gman
Dwata.

¹³ Du tanun gman Dwata di gito gablà di falami
dalan na ani duen i muna dalan landè gukmamu.
Na gadeito balù i tan ku talabi talandè gukmamu
dun.

---

* ^{8:9} Éksodus 19:5-6, 20:1-17

9

I kfangamfù di tah tanà na di banwe di langit

¹ Na di muna dalan di Dwata gatdò di gito ku i tan kibooito mangamfù di Dwata. Na nun gumangamfù mgimò di tah tanà ani, du déén gumangamfù kenen.

² I gumangamfù mgimòla ani, nun lwe sibayan. Na di tnanin sibay mdadong di gufusuk, nun gal gumkah i salò, na nun lamisa gumkah fan blé di Dwata. Na sibay ani dnagit Mdatah Sibay Dwata.

³ Na nun kurtina di bà gufusuk i galwe sibay. I sibay ditù di lam, dnagit Too Mdatah Sibay gumangamfù di Dwata.

⁴ Na di galwe sibay, nun lamisa slame blawen galla gumtam i fangbun. Na nun bong kaban maglafin blawen, na kaban ani, ilè Dwata i muna dalan salu di kenen. Na di lam i kaban blawen ani, nun tukay sabuy blawen gumkah i knaan mdà di langit blé Dwata dnagit mana. Na déén i tugad Aron tatmune, na lê i lwe bong batu kufil gugsulat i dad flalò Dwata blé ku Mosis di muna fa.

⁵ Na di tah i kaban blawen nun lwe gtadag déén kafbaweh i dnagit sérubim slame blawen too mneng, du ilè déén Dwata. Na magbel ifafakla lidung i gumlift Dwata salà i dad to. Kabay ise ani fa i bang kafgadè i kdee ani.

⁶ Na di ksikof kdee nimòla fatlagad i gumangamfùla, klit i duh fusuk dad bà di Dwata di tnanin sibay, du mimò i dale alel di kfangamfù di Dwata.

⁷ Kabay di galwe sibay ditù di lam, alò i mdatah bà di Dwata fakay fusuk ditù, bay alò sulê di sfali

i kimoan dun. Na neben litè i lmanaf ditù di lam, du dsuan di Dwata gablà di gugsalaan di Dwata, na gablà di gugsalà i demen dad to i làla gadè, du fye magwè gugsalàla.

⁸ Ani kibò dad bà di Dwata déén di gumangamfù di Dwata. Na fagu di nimòla ani, én tdò i Mtiu Tulus di gito di klo nun fa gukmamu dad to i tnanin sibay dnagit Mdatah Sibay, gito dad to là fa fakay fusuk di sibay ditù di lam dnagit Too Mdatah Sibay.

⁹ Na i kibòla mangamfù déén di gumangamfùla, nun gatdò di gito di duh ani. I gatdò di gito, dunan balù damsù i dad to dad lmanaf na dademe gable di Dwata là sa gmagan fatlu i nawa i dad to mayè fdadong di Dwata, du là gamwè i dad salàla.

¹⁰ Du di dale kfangamfù ani, alò ale mlalò i dad flalò tagnèla nimò gablà di kakaan, i kinum, i kadyo, na gablà di kalob. Kdee ani gablà di muna dalan ku tan kibòla i lawehla di kfangamfùla di Dwata. Na nun gukmamu ani alò di là fa fgadè Dwata i falami dalan mangamfù di kenen.

¹¹ Kabay tasalu Dyisas Krayst dini di tah tanà ani, na mbaling kenen mdatah bà di falami dalan salu di Dwata. Na i falami dalan ani too fye fa di muna dalan. I gumangamfù fnusuk Dyisas ise nimò i dad to ku demen fdak dini di tah tanà. Kabay i gumangamfù i fnusukan too mdatah fa i kafyen.

¹² Na di kfusuk Krayst déén di Too Mdatah Sibay di langit, alò sulê, du ise ku litè kambing ku demen baka i neben, bay kenen litè i dsuan na mdà di kadsuan i kton, gsoan ito di kaflayam landè gusenan.

¹³ Di muna fa i dad to magagsik fagu di klafàla

i lii kafaglutla, silang ale fakay lêman makuf di kfangamfù ku funa ale snabul i dad bà di Dwata litè kambing na baka ku demen kaful i libun baka tasnakufla, du fye mlaneb lêman i lawehla.

¹⁴ Kabay too mabtas fa i litè Krayst di klifet i salà, du fagu di tabeng Tulus Dwata i landè gutambuan na landè gusenan dsù Krayst i kton di Dwata na landè gukulang i dsuan. Na fagu di litean, falwaan ito di dad sasè fandam mdà di dad sasè nimoito. Na du glut ani, fakay ito mimò i knayè Dwata too mto.

¹⁵ Taman tasalu Dyisas dini di tah tanà, du kenen mebe i falami dalan, du fye kdeeto fbaling Dwata dad ngaan gamdawat kadang i kafye landè gusen fakang Dwata di gito. Na fakay ani, du tamati Krayst du fye nsoan i dad to mdà di kgikat i salà di klalòla i muna dalan.

¹⁶ Kaflingengu dun, ku nun to mlé i knunan di satu to di kfatin, silang gdawat i satu to gumlén dun ku nun kaglut tamati i to mlé.

¹⁷ Na i fakang i to mayè mlé i knunan là sa gdohò ku laan funa mati, du di klon fa mto landè gukmamu i fakangan silang gdohò ku tamati i to makang dun.

¹⁸ Na salngad i muna dalan, du silang gamdawat i dad to i fye mdà di muna dalan ku nun falohla litè lmanaf dsùla.

¹⁹ Glut sa ani, du di kafnge Mosis fgadè i kdee flalò Dwata di kdee dad to, nwean litè i guyà baka na kambing i tasanbool yéél. Na snabulan i gusmulat i dad flalò na i kdee dad to. Én sabul dun i bul bilibili bnatak fulè na batang di malnak fanga mdà di satu kayu hisof.

20 Na di sleng Mosis smabul i litè, manan, “I litè ani, guflingen i dalan flalò Dwata gito, du fye gdawatan ito.”

21 Na snabulan litè fa i gumangamfù, na i kdee kandeen ditù di lam i nun gukmamu di kfangamfùla di Dwata.

22 Hae, tdò i flalò, là fakay ku là snabul litè fan i kdee kandeen di gumangamfù di Dwata. Na salngad i dad to, én alò dalan gumaglifet i dad salàla fagu alò di kadsù i litè.

Dsù Dyisas i kton du fye magwè dad salà i dad to

23 Na i gumangamfù di tah tanà ani, na kandeen di gumangamfù di Dwata, alò guflingen i too glut gumangamfù ditù di langit. Na dini di tah tanà, mbaling ale mlaneb mdà di litè sabul di dale. Kabay i gumangamfù di langit, là fakay ku là fye dsù mdatah fa di dsù dini di tah tanà.

24 Tamanfafaloh Dyisas Krayst i kenen litè, du dsù di Dwata. Na i gumangamfù fnusukan, ise mgimò dad to di tah tanà ani, du alò guflingen di too glut gumangamfù. Kabay fusuk kenen ditù di langit i too glut gumangamfù, na déén kenen sadni di saféd Dwata, na kenen i baito di Dwata.

25 Na di kfagu i mdatah bà di Dwata dini di tah tanà samsulit damsù, du klit fali fusuk kenen di sibay ditù di lam dnagit Too Mdatah Sibay, du damsù i litè i lmanaf. Kabay là sansulit i nimò Dyisas Krayst du alò sulê dsuan i kton di Dwata.

26 Du ku kenen masasulit magu di fati du blén i kton di Dwata, lêman kenen masasulit gagu di kaflayam fandà di kgimò i banwe kel i ani. Kabay ise én nimoan, du alò kenen sulê salu dini di

kdadong ktafus i banwe, du fye magwè i dad salà i dad to fagu di kadsuan i kton.

²⁷ Na salngad én i dad to, du alò ale sulê magu di fati, na kafnge én nukum ale Dwata.

²⁸ Na salngad ku Krayst, alò sulê dsuan i kton, du fye galwà i dad to di dad salàla. Na lêman kadang salu kenen dini di tah tanà, ise ku én duenan du dad salaito, bay du fye fanngen i kafalwaan i kdee dad to too mayè fatan i kasfuléan.

10

I dsù Krayst too mdatah fa di dad muna dsù

¹ I dad flalò blé Mosis, alò alung i dad kafye fan mkel fagu di ku Dyisas, du ise én fa dunan. Hae, du i dad lmanaf gal dsù klit fali kel di atuan, là gmagan fatlu i dad to mayè fdadong di Dwata, du là gamwè i dad salàla.

² Du ku too magwè i dad salà i dad to mangamfù di Dwata fagu di kadsùla lmanaf, talandè moon ksasè fandamla gablà di dad salàla, na talà moon damsù du gadèla tamagwè dad salàla.

³ Kabay du là gamwè i salàla, taman damsù i bà di Dwata klit fali nafafaldam dale i dad salàla.

⁴ Du i litè baka na kambing i dsùla là gmagan mwè i dad salà.

⁵ Na én duenan di fan ksalu Dyisas dini di tanà ani, manan di Dwata,

“Ise ku én i toom knayè i dad lmanaf dsù, na i dademe dsù blé di ge,

bay tanimoam i lawehgu, du fye dsù di ge.

⁶ Na là ge mayè i lmanaf snakuf di lifoh du dsù di ge,

ku demen én dsù du fye bayad i dad salà,

7 taman mangu,
 ‘Tadini agu du mimen i dekam deg, i tagsulat di
 libru gugsulat i flaloam.

E Dwata, too agu lehew mimen i knayeam.’ ”*

8 I muna gmanan, là mayè na là gaflehew Dwata
 i dad lmanaf i dsù na i dademe dsù blé di kenen,
 demen dad lmanaf snakuf di lifoh, na dademe dsù
 bayad i dad salà. Na ani gman Dyisas, balù gadean
 ani flalò fagu di ku Mosis.

9 Kafnge én, manan di Dwata, “Tadini agu Dwata,
 du mimò i knayeam.” Taman tanlas Dwata i muna
 dalan, dunan kadsù i lmanaf, du fye én tlas dun i
 falami dalan, dunan Krayst i dsù di Dwata.

10 Na du tamgimò Dyisas i kdee knayè Dwata,
 nlifetan i dad salaito na mlaneb ito fagu di
 kadsuan i kton alò sulê, na talà sansulit.

11 Kabay i dad Dyu i dad bà di Dwata, tadar ale
 déén di gudamsù klit i duh, na gal ale damsù di
 Dwata. Kabay i dad dsùla ani, là gamwè i dad salà
 i dad to.

12 Kabay Dyisas Krayst mahal, du blén alò satu
 dsù, du fye bayad i dad salà na talà sansulit, du i
 dsù ani kel di landè sen. Na di kafnge i nimoan ani,
 sudeng kenen gsen di kwanan Dwata di langit.

13 Na ditù gufatanan kakel i duh fnisan Dwata
 kdee dad mnang nawa kenen na fkahan ale di
 dungan i blian.

14 Na du mdà di satu dsù, i dad salà i dad to
 tamaglifet, na fbalingan ale dad to matlu di kite
 Dwata kel di atuan landè sen.

15 Na lê ani i tdò Mtiu Tulus di gito fsulatan,
 manan,

---

* **10:7** Salmo 40:6-8

16 “Agu Amuyu Dwata mangu, kadang di satu duh,
ani i falami dalan i nimògu di dad to faglut,
fkahgu i dad tdògu di lam i nawala,
na di fandamla.”

17 Na manan fa,
“Di bang én, talàgu fandam i dad salàla,
du nlifetgu i kdee sasè mgimòla.”

18 Na du tamaglifet i dad salà, landè gukmamu
dademe dsù, du fye magwè i salà.

Fdadongito di Dwata

19 Na dad flanekgu faglut, du tafafati Krayst na
tamaloh nan i litean, talà ito gdè fusuk di Too
Mdataah Sibay.

20 Hae, du tanimò Dyisas i dalan salu di Dwata
fagu di kadsuan i kton, na ani kfagu i kagablé di
gito nawa landè sen.

21 Na là alò ani du tanun too mdataah baito di
Dwata mebe gito dad to Dwata.

22 Na du Dyisas mebe gito, too ito fdadong di
Dwata mdà di nawaito, na too ito smalig toon ito
dnawat, du gadeito tamlaneb i nawaito mdà di
dad salaito fagu di litè Dyisas, na tafbunyag ito du
ilè tamlaneb ito.

23 Nang ito tagak imen i nawaito, bay fadlug ito
smalig di Dwata, na nang lwe nawa, du gadeito too
dnohò Dwata i kdee fakangan di gito.

24 Na too ito fandam i fye kiboito finit nawa i
demeito to, du fye too ito sakdo na too ito mimò
i fye nimò.

25 Na nang ito tlag stifun du mangamfù di
Dwata. Hae, nang ito mlalò i nimò i dademe to
talà stifun. Kabay tooito satgal nawa, lumban nan

du gadeito tamdadong nan i bang kasfulê Amuito Dyisas.

²⁶ Na ku tagadeito na tadnawatito i kaglut gablà di klifet Dwata i dad salaito, na baling ito gal tamgaad mimò sasè, landè sa dademe dsù dnawat Dwata, du fye magwè i dad salaito.

²⁷ Du i to mimò gambet ani, landè imen nawan ku galwà kenen di kukum Dwata, du én gukelan di too minit lifoh i flayam Dwata i kdee dad to mnang nawa kenen.

²⁸ Na di muna fa ku simto mnang i flalò blé Dwata fagu di ku Mosis, na ku nun lwe demen tlu to gmadè ani, landè kakdo bay balingla fnati.

²⁹ Na du glut ani, matnù fa i kaflayam i to ku knangan Tingà Dwata, na landè btas di kenen i litè Krayst i gamgalob i dad salaan, balù i litean i falami dalan salu di Dwata, na i madoy i Tulus Dwata i mlé kafye.

³⁰ Gadeito Dwata i mangman, “Agu i malas na mlayam dad to mimò sasè.” Na manan fa, “Agu Amuyu na agu mukum i dad togu.”

³¹ Too gamlikò i kagkah satu to ku fanlayam Dwata too mto.

Nun untung blé Dwata

³² Na ani fandamyu ku i tan kagkahyu di muna di kafaglabat Dwata di nawayu i kaglut na faglut gamu. Du di kfalamiyu faglut too dee kaflayam kel di gamu, bay tagamtayud gamu, du làyu sa tagak i kafaglutyu.

³³ Balù slaan, tafyà gamu i dad to, na fanlayamla gamu di muna i dee dad to. Na slaan gakuf gamu di kaflayam bléla di dad demeyu faglut.

34 Na tatooyu kando na tnabeng i dad demeyu faglut déén di bilanggù. Na balù i kandeenyu mti nwè di gamu too gamu lehew, du gadèyu nun fa fye bong untung nfunyu déén di langit, na là sa fakay gwè di gamu kel di landè sen.

35 Taman tooyu fangal i nawayu, du ku mgal nawayu smalig di Dwata balù tan kel di gamu nun too fye untung blé Dwata gamu.

36 Ku nun kel di gamu dad kaflayam, too gamu tmayud, du fye mgimòyu i knayè Dwata, du fye gamdawat gamu i tafakangan di gamu.

37 Tooito fantahà i nawaito fatan, du déén di Tnalù Dwata fsulatan, manan,
“Tamdadong nan kakel i to galyu fatan, na too gdohò i ksalun dini.

38 Na i dad to nfungu, i tambaling matlu mdà di kafaglutla di deg, banlégu ale nawa landè sen,

bay ku nun satu di dale kmagol i kafaglutan,
laan gaflehew deg.”

39 Kabay gito, là ito salngad i dad to kmagol i kafaglutla na là galwà, du too glut i kafaglutito, taman galwà ito na nun nawaito landè sen.

11

I katlu dad to di kite Dwata alò mdà di kafaglutla di kenen

1 Ku faglut ito di Dwata, gadeito tooito gdawat i kdee kafye fatanito mdà di kenen. Na fagu di kafaglutito gadeito di nawaito, kadang satu duh gdawatito i kdee laito fa teen.

2 Na i dad muna toito too ale dnayen Dwata, du too ale faglut di kenen.

³ Na gito, mdà di kafaglutito di Dwata, gadeito balù tan i teenito dini, mgimò Dwata fagu alò di taluan. Taman glabatito i kdee teenito mgimò mdà di laito teen.

I kafaglut Abél

⁴ Na Abél, mdà di kafagluton di Dwata gablékenen i too fye dsù di Dwata, mdatah fa di blé i twegen Kain. Na du faglut Abél dnayen kenen Dwata, na fiten matlu Abél déén di kiten, du dnawatan i blé Abél di kenen. Na balù tamati Abél, knean tdoan gito i kabtas i kafaglut di Dwata.

I kafaglut Inok

⁵ Na Inok, mdà di kafagluton laan gagu di fati, du nebe kenen Dwata ditù di langit, na fanngabal i dad to, bay landè to mite kenen, du ditù kenen di langit. Na di klon fa dini di tah tanà fgadè Dwata i kafagluton gaflehew kenen.

⁶ Na i to landè kafagluton laan gaflehew Dwata. Du balù simto to mayè salu di Dwata, là fakay ku laan fnaglut nun Dwata na nun kafye blén di simto too fgalmeye i dalan salu di kenen.

I kafaglut Nowa

⁷ Na Nowa, mdà di kafagluton flinge kenen ku tan fgadè Dwata di kenen gablà di fan kel. Na mimen kenen Dwata na mimò i bong aweng, du én gugalwaan na dad malayan di bong dunuk. Fagu di kafagluton fiten di kdee dad to là faglut too ale gablà dmawat i kalmola blé Dwata dale. Na mbaling matlu Nowa di kite Dwata du mdà di kafagluton.

I kafaglut Abraham

⁸ Na Abraham, mdà di kafaglutan di kdek Dwata kenen, tagakan i gumnean, na salu kenen di satu banwe i fakang Dwata blé kenen na di dad belan. Mdà kenen na tnagakan i gumnean balù laan gadè i gusablà i banwe fakang kenen.

⁹ Di kakelan di banwe i fakang Dwata kenen, toon fnaglut blé Dwata kenen di satu duh, taman balù di bang én landè too mbangal gumnean mnè kenen déén alò di tukay slung. Na i dad demen mnè dunan i tingaan Isaak, na i fuan Dyékob i dademe gumlé Dwata fakangan.

¹⁰ Du i banwe fatan Abraham, dunan i banwe di langit, i banwe nimò Dwata i landè gumalmon kel di landè sen.

I kafaglut Sara

¹¹ Na Sara i yaan Abraham, mdà di kafaglutan mbaling maltien balù ku taglius i bangan mngà du mdà di ktuan. Maltien Sara du smalig too dnohò Dwata i fakangan di dale.

¹² Balù Abraham là gmagan fngà kenen, bay fbel fa Dwata bong dee dad belan i là gagan mse gambet i blatik di langit, na falak di kilil mahin.

I dad faglut mgabal i too banwela

¹³ Na kdee dad to én, fadlug faglut di Dwata kel di kfatila balù lala gdawat kdee fakang Dwata di dale. Kabay balù lala gdawat i kdee fakangan di dale, knean too ale lehew, du fagu di kafaglutla kanteenla i kdohò i fakang Dwata dale balù mlo fa. Na fgadèla di dad to, i tanà ani ise i too untù gumnèla, du alò ale dad to flo mnè dini, na i too untù gumnèla ditù di banwe di langit.

14 Na i dad to mangman ani, toola fbangal fite na i toola fatan i untù gumnèla di langit.

15 Na lèla man i too gumnèla i banwe tnagakla, du ku én i fandamla samfulê ale moon.

16 Kabay i fanngaballa i banwe mdatah fa di banwe tagakla, dunan banwe di langit. Na taman Dwata là myà di kmanla kenen Dwatala, du tatna-gaan ale banwe gufnean dale.

I kablé Abraham i tingaan di Dwata

17-18 Na gadeito i fakang Dwata di ku Abraham dunan dee kadang belan fagu di tingaan Isaak. Na di ktilew Dwata ku Abraham, fnin i tingaan du dsù di kenen. Kabay du too nun kafaglut Abraham di fakang Dwata kenen, taman tafanan fnati i tingaan, du dsuan di Dwata.

19 Na fandaman balù fnatin tingaan, gagan Dwata lèman mto kenen mdà di fati. Na sadì mto Isaak mdà di fati, du fan fnati i maan.

I kafaglut Isaak, Dyékob, na Dyosif

20 Na Isaak, mdà di kafaglutan tnulenan dad ngaan lagi Dyékob na Isaw i kafye blé Dwata di dale di satu duh.

21 Na Dyékob, mdà di kafaglutan di fan mati, tulenan di lwe fuan lagi, i dad ngà Dyosif, nun kafye gdawatla kadang mdà di Dwata. Na di ktudan i tugadan kudung na mangamfù di Dwata.

22 Na Dyosif, mdà di kafaglutan di fan kagun mati tulenan gablà di kafalwà Dwata i dad demen bel Israél di falel i dad to di banwe Idyif di satu duh. Nafafakangan ale di kalwàla, nebela moon i dad tulanan du fye lbangla di banwe gusalula.

I kafaglut i dad tua Mosis

23 Na i dad tua Mosis, mdà di kafaglutla balù mdek i harì fafati i kdee tingà lagi di dad bel Israél, knean là ale likò, na di ksut Mosis bunilakenen tlu bulen, du too fye baweh tukay tingàla lagi.

I kafaglut Mosis

24 Na Mosis, mdà di kafaglutan di taktua nawan laan mayè ku matlo kenen tingà i tingà harì Faraon libun i mifat kenen.

25 Du én balingan kayè gagin di kaflayam i dad to Dwata, du fye fa di kgaginan flo di klehew i dad to di tah tanà di sasè nimòla.

26 Taman én fandaman balù maflayam kenen di ksilo i dad to, mdatah fa di kenen i kafaglutan di To Mgalék Dwata di kdee knun di banwe Idyif, du i fatanan i untung gdawatan di fulé duh.

27 Na mdà di kafaglutan, tnagakan i banwe Idyif, du laan likò i kaflabè i harì. Na balù too nun kaflayaman laan samfulê, du kanteenan Dwata i là fakay teen.

28 Na mdà di kafaglutan di Dwata, kenen muna mimò i fista dnagit Duh Kaglius, na dekan i dad to Israél ihok litè bilibili di bà takabla, du fye i dad ngàla lagi sangal twege là fnati i kasaligan Dwata.

29 Na i dad bel Israél, mdà di kafaglutla gifal ale i bong mahin dnagit Fulè Mahin na magu di kafag tanà di gutngà i bong mahin én. Kabay di klalò i dad to Idyif, masasulê i bong mahin na mlimas ale.

I kafaglut Rahab

30 Na mdà di kafaglut i dad to Israél, falbà Dwata i bong labat batu di banwe Dyériko kafngela mlibut dun fitu butang.

³¹ Na Rahab, mdà di kafaglután laan gakuf di kfati i dademe dad to déén i là mimen Dwata. Balù kenen i mkat lagi di muna, knean, fiten i kafaglután di Dwata, du dnawatan di gumnean i lwe bel Israél dek Mosis meye i kgal i banwela.

I dademe too nun kafaglut di Dwata

³² Nun dee fa dad gutambulito faglut di Dwata. Kabay ku fadlug agu samtulen di gamu gablà di kafaglut i dad to di muna, gambet ku Gidyon, Barak, Samson, Dyéftah, Dabid, Samwél, na dad tugad Dwata, là agu gasleng samtulen dun.

³³ Nun di dale matu ale di kasfati, du mdà di bong kafaglutla di Dwata. Dademe mebe i banwela di katlu. Na dademe gamdawat i fakang blé Dwata di dale. Na dademe matu di bong labè lmanaf dnagit liyun na là ale gakét.

³⁴ Na dademe fa, mdà di kafaglutla galwà di too minit lifoh, na dademe là gfati i dad mnang nawa dale. Na dademe too mlungay, bay mdà di kafaglutla mbaling ale mgal na mbaling ale dad to labè di kasfati, na fnisanla dad sundalu mdà di dademe banwe dmuen dale.

³⁵ Na nun dademe dad libun di muna, fagu di kafaglutla di Dwata, balù mati dad ngàla, nun di dale nto Dwata lémán.

Na nun dademe dad faglut di Dwata di muna, makfè na bnlanggù. Kabay balù nun too mlayam dale kel di kfatila, là ale tmagak i kafaglutla du fye galwà ale, du faglut ale mto ale lémán di kafye kagkahla, mdataah fa di kagkahla di tah tanà.

³⁶ Na dademe dad faglut sansilo ale na bnadas, na dademe nikat ale sangkalì na bnlanggù.

³⁷ Na dademe tnudà ale i batu kel di kfatila. Na dademe sanfo ale gabas, dademe snaklang i sundang na mati ale. Na nun dademe i alò klawehla i kindal bilibili na kambing, too sasè klandèla na too ale maflayam, du too sasè kibò i dad to là faglut dale.

³⁸ Na i dad to là faglut, là ale gablè sgalak i dad to matlu. Na nun fa dad to faglut falwà ale di dad gumnèla na tatì ale lamngab déén di banwe gulandè to, na di dad bulul, na mnè ale di dad ilib na di dad malbang sol di tanà.

³⁹ Na i kdee dad to too faglut ani, balù too ale smalig di Dwata na too ale gaflehewkenen, knean là ale fa gamdawat i kdee fakang Dwata di dale.

⁴⁰ Hae, du tanun fandam Dwata too fye du i kayean ku silang sikof i kagdohoan i kdee dad fakangan di dad muna to faglut ku gito gakuf di dale.

12

Dwata Maito

¹ Na du too dee dad muna to glibut di gito na meye gito, tooito tnagak i kdee gablabal di kafaglutito, na i dad salà mikat gito, na too ito fgal mila di kaskuya i gufafusuk Dwata gito kel di gusenan.

² Na too ito meye di ku Dyisas i gumlaloito, du kenen i gumdà na smikof i kafaglutito. Du too kenen tmayud i kaflayaman déén di krus, na landè kyaan di fatin, du én baling fandaman i bong klehew i gdawatan di kakubu i kaflayaman. Na sadni sudeng kenen gsen di kwanan Dwata, du én gufdatah Dwata kenen.

³ Na tooyu fandam i kablat kaflayam gnagu Dyisas, na i kiboan tmayud i knang kenen i dad to sasè, du fye gamtayud gamu di nun mnang nawa gamu, na là gamu mlungay di kafaglutyu.

⁴ Hae, du gadèyu di kasfatiyu i sasè, landè di gamu fa fnati mdà di kafaglutyu di ku Dyisas.

⁵ Glifetyu kè i gman Dwata di kafngewen gito dad ngaan, manan,

“Tingàgu, nangam fbayà i kafadlàta ge di sasè nimoam, du tdòta ge,
na ku nngakta ge nang ge tlag smalig deg,

⁶ du i kdee to too mabtas di deg fadlàgu di gugsalàla,
na balù simto to dnawatgu mbaling tingàgu,
bnadasgu kenen du fye matdò kenen.”

Ani sa gman Dwata.

⁷ Na taman, tnayudyu i kafadlaan gamu, du tdoan gamu, du gamu sa dad ngaan. Du landè sa tingà i là fadlà i maan di gugsalaan, du fye gadean mimò fye.

⁸ Fadlà Dwata i kdee dad ngaan di gugsalàla, du ku laan gamu fadlà di gugsalàyu, ise gamu too glut dad ngaan.

⁹ Balù i dad maito dini di tah tanà, tooito nimen na nafè di kafadlàla gito di gugsalaito. Taman là kè lumban fye ku nimenito i Maito di langit, du fye nun nawaito landè sen.

¹⁰ Du i dad tuaito di tah tanà, là mlo i kafadlàla gito di gugsalaito. Na fadlàla fagu alò di dale fandam ku tan i gufyeito. Kabay i Maito ditù di langit mahal, du toon gadè ku tan gufyeito, du fye mbaling ito matlu salngad kenen.

¹¹ Na ku fadlà ito Dwata di gugsalaito, là ito mayè dun, du tamduk. Kabay ku tnyayudito, di kakubu i kafadlaan mbaling ito matlu na nun ktanak nawaito.

I dad kafngewe

¹² Taman dad flanekgu, fgalyu i kafaglutyu na nangyu flungay.

¹³ Na fadlug gamu mlalò ku Dyisas, du fye i dad to lwe nawa na mlungay di kafaglutla, mite ale dalan gumlalòla ku Dyisas na mbaling mgal i kafaglutla.

¹⁴ Sansatuyu nawayu, du fye nun ktanak nawa i kat man satu gamu, na fatluyu i ktoyu, du ku là ito matlu là ito kadang mite Dwata.

¹⁵ Too gamu fgeye na stabeng, du fye landè balù satu di gamu là gakuf di kafye mdà di Dwata, na du fye landè di gamu mbaling gambet sabat lamnok na munge féét, na smamuk i dad to faglut, na dee mgebe di sasè.

¹⁶ Too gamu fa fgeye, du fye landè di gamu mimò i sasè knayè i lawehan ku demen kmagol Dwata, gambet i nimò Isaw. Du falitan i kafye blé di kenen du kenen twege di alò sulè kakaan.

¹⁷ Na gafaldamyu, là mlo kayean dnawat i kafye gablé di twege moon bay là kenen banlé, du landè dalanan mawì i tamgimoan balù fa tati kamwak di ksalan.

I kafalmo Dwata i dad to là faglut di Tingaan Dyisas

¹⁸ Na gablà di dalan kafdadongito di Dwata, là salngad di dalan i kafdadong i dad gutambulito dad bel Israél di bulul Sinay, du i gufdadongla di

fakayla teen. Na too ale likò du too dminè, too kmifu, too mlabun, na too mgal i nus.

¹⁹ Lingela uni féw na bong talù Dwata. Na kaklingela i talù ani too ale fakdo di Dwata fagu di ku Mosis, du fye tlag i taluan, du too gamlikò.

²⁰ Là ale gamtayud di klikòla, du man Dwata, “Balù simto gamdà di bulul ani, balù ku alò lmanaf, fnati kenen tnudà i batu.”

²¹ Kitela i kdee ani, too gamlikò, du balù Mosis gman kankal kenen mdà di klikoan.

²² Kabay baling i gufdadongito di Dwata mahal di dad bel Israél, du ani i gufdadongito di bulul Sion di banwe Dwata i too mto, dunan Dyérusalém di langit, i gustifun i dad dee libu kasaligan Dwata too lehew.

²³ Tafdadong ito di gustifun i dad muna dad ngà Dwata i dad dagitla tagsulat déén di langit. Na tafdadong ito di Dwata i mukum i kdee dad to, na di layef i kdee dad to matlu tamati i too sikof i kagalwàla.

²⁴ Na tafdadong ito di ku Dyisas i smafye gito di Dwata fagu di falami dalam tamgimoan di kfalo-han i litean. Na too mdatah fa i litean di litè Abél du i litean gumdà klifet Dwata salaito, bay litè Abél alò gumdà kbalas i salà.

²⁵ Taman, tooyu fanse flinge ku talù Dwata di gamu, na nangyu knang i tnaluan. Du i dad to di muna, là mimen i tnaluan fagu di ku Mosis dini di tah tanà, fanlayam ale Dwata. Na là kè matnù i kaflayamito ku knangito i talù Dwata di gito mdà di langit?

²⁶ Di muna, di ktalù Dwata di dad bel Israél déén di bulul mlinol i tanà, du mdà di bong taluan.

Kabay ani, tanun fakangan, manan, “Lémangu flinol kadang satu duh i tanà, na là alò tanà, bay langit fa.”

²⁷ Én gumtatek i gman Dwata ani, dunan falmon kadang i kdee tamgimò di tah tanà na di langit, du fye i là gagan falmo gtagak.

²⁸ Na taman, mlé ito fye di Dwata, du gakuf ito di kagot Dwata là gagan falmo. Na dnayenito kenen na fnangamfuito kenen fagu di kenen knayè gagin i kafeito na i klikoito,

²⁹ du Dwataito gambet i lifoh gafalmo.

13

I kiboito flehew Dwata

¹ Na dad flanekgu faglut di ku Dyisas Kryst, fadlug gamu di kasakdoyu gambet i kasakdo i dad saflanek.

² Ku nun dad to msut di gumnèyu i làyu lmen teen, dnawatyu ale gagin i ayè nawayu. Du nun dad to di muna, nun dad to tlang di dale na làla gadè, bay dad to ani, dunan dad kasaligan Dwata.

³ Na nangyu nlifet tmabeng i dad to bnilanggù mdà di kafaglutla. Kandoyu ale salngad gamu i demela bnilanggù. Na tnabengyu dad demeyu faglut maflayam salngad i gakuf gamu di kaflayamla.

⁴ I kdeeyu tooyu nafè i kasatlamin. Nang gamu mlafà i yaanyu. Du Dwata toon fanlayam kdee dad to mimò i sasè knayè i lawehla na i dad to mlafà i yaanla.

5 Na nang gamu mbong nawa filak, na ku tan i gununyu dnawatyu, du gman Dwata sa di gito, manan,
“Là tlag i ktabengta gamu,
na làta gamu sa tnagak.”

6 Na taman, too nun ksaligito di Dwata na fakayito man,
“Dwata i tmabeng deg, taman là agu likò,
du landè gagan i dad to nimò di deg.”*

7 Nangyu glifet i dad to mebe gamu, i dad to tamdò gamu Tnalù Dwata. Na fandamyu i ulê i nimòla na i kibòla too tmayud di kafaglutla di Dwata kel di fatila, na lalòyu i kafaglutla ku Dyisas.

8 Du Dyisas Krayst knean i knean, laan mgili mdà fa di muna, kel i ani, na kel di atuan landè sen.

9 Taman nang gamu fasyat fagu di kafaglutyu i dad sahal tdò là glut. I gumdà i kgal i kafaglutito, dunan di kafye Dwata gito ise ku mdà di klaloito i dad lii gablà di kakaan. Du landè fa to magtabeng fagu di klaloan i tdò én.

10 Kabay gito dad faglut nun dsuito, dunan Dyisas. Na i dad to bà gal damsù di gumangamfù i dad Dyu làla fakay knaan i dsuito.

11 Gadèyu i mdatah bà di Dwata, ku damsù di Dwata, fusuk kenen di Too Mdatah Sibay, na neben litè i lmanaf, na dsuan du fye magwè i dad salà, bay i laweh i lmanaf snakufla di lwà i banwela.

12 Na salngad ku Dyisas, du ditù di lwà i bong banwe Dyérusalém i gumatila kenen di krus, du fye i litean i mbaling alob gamgalob salà i dad to.

* **13:6** Salmo 118:6-7

13 Taman salu ito di ku Dyisas ditù di lwà i banwe, na magin ito kenen di kaflayaman na i kyaan.

14 Hae, du là ito sa mlo mnè dini, du banwe ani di tah tanà ise too glut gumneito. Kabay én fatanito i too glut gumneito kel di landè sen ditù di langit.

15 Taman fadlug ito dmayan Dwata fagu di ku Dyisas, du én kdayenito i too glut dsuito di kenen. Du i kdayenito kenen di muna i dad to, salngad i nun bléito di kenen.

16 Na tooito fkah di nawaito mimò fye na too ito sablé du én i satu dsù too gaflehew Dwata.

17 Dad flanekgu faglut, nimenu ku tan fngewe i dad to mebe gamu di kafaglut di Dwata, na nafèyu ale, du ale too mifat gamu. Du satu duh, ale tmimel di Dwata, gablà di kifatla gamu. Taman fanlingeyu ale, du fye nun klehewla di kebela gamu, du ku làyu ale nimen mlidù ale na landè ulê i tabengla gamu.

18 Dad flanekgu faglut, fadlug gamu dmasal gami di Dwata. Gadèmi slame fye i mgimòmi du i toomi knayè nimò i fye.

19 Na fakdogu di gamu tooyu agu dnasal, du fye mlat ani fasfulê agu Dwata di gamu.

Satu dasal

20-21 Na kayègu ku Dwata i gumdà i ktanak nawa na i mték Amuito Dyisas Krayst mdà di fati, mlé gamu i kdee kafye, du fye gmagan gamu mimò i kdee knayean. Na kayègu Amuito Dyisas dmohò i knayean di gito. Mbaling kenen Mdatah Mifat gito dad bilibilin, fagu di kfalohan i litean, na fagu di litean tamgimoan i falami dalan landè gusenan i

gumdaito masafye di Dwata. Na dnayenito Dyisas Krayst kel di atuan landè sen. Amén.

I gusen i manan

²² Dad flanekgu, fakdogu di gamu, fantahàyu i nawayu flinge i knayègu man di gamu, du too fukal i sulatgu ani.

²³ Fgadègu di gamu i flanekito Timoti tagalwà di bilanggù. Ku salu kenen dini mlal ani, fagingu kenen salu ditù di gamu.

²⁴ Na manyu di kdee dad mebe gamu, na i kdee dad to Dwata ditù galmi ale fandam. Na dad flanekito faglut di banwe Itali manla kun fandamla gamu.

²⁵ Na kayègu Dwata mlé kafye di kdeeyu. Amén.

**I tnalù dwata
New Testament in Blaan, Sarangani**

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sarangani Blaan (Blaan, Sarangani)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 1998, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Blaan, Sarangani

© 1998, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
efb4a7ef-8c5f-5201-b899-abcaa7a21d0e